

N A Ř Í Z E N Í
Krajské veterinární správy pro Moravskoslezský kraj.
č. 3/2011
ze dne 31.05.2010

o mimořádných veterinárních opatřeních k prevenci a tlumení nebezpečné nákazy – varroázy včel

Krajská veterinární správa pro Moravskoslezský kraj (dále též i jen „KVS pro MS kraj“) jako věcně a místně příslušný správní orgán podle § 47 odst. 1, písm. b) a § 49 odst. 1, písm. c) zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „veterinární zákon“) vyhláší v souladu s § 54 a § 76 odst. 3 citovaného zákona toto

n a ř í z e n í k r a j s k é v e t e r i n á r n í s p r á v y,

kterým nařizuje tato mimořádná veterinární opatření k prevenci a tlumení nebezpečné nákazy – varroázy včel v Moravskoslezském kraji.

Článek 1

Poučení o nákaze

1. Varroáza je nebezpečná nákaza způsobená roztočem *Varroa destructor* (Anderson, Trueman), dříve označovaným jako *Varroa jacobsoni* Oudemans.
2. Roztoč napadá včelí plod – nejčastěji trubčí, na kterém se rozmnožuje a rovněž dospělé včely. Roztoč může být přenašečem virových, bakteriálních a plísňových onemocnění včel a včelího plodu.
3. Nákaza se šíří ponejvíce nakaženými trubci, včelami, roji a loupežením zdravých včel v nemocných včelstvech.
4. Tento roztoč, pokud není včelstvo léčeno účinnými přípravky, způsobuje úhyn včelstva.

Článek 2

Diagnóza se stanoví na základě:

- a) klinického vyšetření zejména zavíčkovaného trubčího plodu,
- b) laboratorního vyšetření spadu, měli a včel.

Článek 3

Prevence nákazy.

- a) pravidelné diagnostické ošetření a následné vyšetření,
- b) léčebné ošetřování včelstev,
- c) provádění chovatelských opatření (odstranění zavíčkovaného trubčího plodu, omezování plodování v podzimu, nepřítomnost plodu ve včelstvu v době léčebného ošetření včelstev – klíckování matek apod.)
- d) utrácení rojů neznámého původu a divoce žijících včelstev.

Článek 4

Opatření při vzniku nákazy.

I. Vymezení pojmů.

- a) ohnisko nákazy – stanoviště včelstev, na němž byla zjištěna varroáza, a to při nálezu více jak 3 roztoči *Varroa destructor* v průměru na 1 včelstvo,
- b) ochranné pásmo – pásmo vymezené kolem ohniska nákazy v okruhu 5 km,
- c) směsný vzorek – veškerá zimní měl nebo spad, odebraný po léčbě ze všech úlů jednoho stanoviště včelstev,
- d) za ošetření (léčebné, diagnostické) se považuje ošetření provedené v souladu s mimořádnými veterinárními opatřeními KVS pro MS kraj komisionálně za přítomnosti chovatele.

II. Vymezení ohniska, ochranné pásmo

Všechna včelstva v Moravskoslezském kraji jsou v ochranném pásmu varroázy včel.

III. Stanovení způsobu diagnostického, léčebného a preventivního ošetřování včelstev.

1. Letní období

V průběhu srpna (července) 2011 po vytočení medu do včelstev chovatelé umístí léčebné pásky s přípravkem GABON PA 1,5 mg nebo GABON PF 90 mg, které budou ve včelstvu zavěšeny po dobu 24 dnů. Tento způsob ošetření se provede v případech:

- kdy při vyšetření zimní měli (na jaře 2011) mělo více než 25% stanovišť průměrný nález více než 3 samičky *Varroa destructor* na včelstvo,
- kdy byla diagnostikována vysoká invadovanost trubčího plodu,
- kdy byl průměrný přirozený letní spad roztočů vyšší než 5 samic denně, či je signalizována vysoká intenzita varroázy prohlídkou včelstev.
- KVS pro MS kraj povolí tento způsob ošetření včelstev na základě žádosti příslušné Základné organizace Českého svazu včelařů (dále jen „ZO ČSV“).

Během pozdního jara a po celé léto pokud teploty v průběhu celého dne dosahují alespoň 20 °C lze aplikovat FORMIDOL 40 ml – odparné desky s kyselinou mravenčí. Při nesprávné aplikaci se mohou projevit negativní vedlejší účinky na včelstva.

2. Podzim a zima

V období od 10.10.2011 do 31.12.2011 jsou chovatelé včel povinni provést ve všech včelstvech třikrát ošetření včelstev přípravkem VARIDOL 125 mg/ml. Ošetření se provede komisionálně formou fumigace nebo aerosolu. Při druhém a třetím ošetření nesmí být ve včelstvech přítomen zavíčkovaný plod. Pokud je v době 2. a 3. ošetření - např. při teplém počasí – zavíčkovaný plod, odstraní se vyřezáním nebo rozdrásáním tak, aby přítomní roztoči byli zpřístupněni účinným látkám při fumigaci nebo aerosolovém ošetření. Doporučené intervaly mezi ošetřeními jsou 14 – 21 dní. Tři ošetření se provádějí bez ohledu na to, zda byl v podletí použit GABON PF 90 mg nebo GABON PA 1,5 mg. Poslední ošetření lze provést aerosolem i začátkem prosince, kdy jsou včelstva bez plodu. Při použití acetonu lze aerosol aplikovat do teploty minus 5°C. Toto ošetření je významné k zabránění tvorby resistance.

ZO ČSV nahlásí na KVS pro MS kraj chovatele a počty včelstev, jejichž stanoviště jsou v obvodu ZO ČSV a která ZO ČSV neošetřovala, a to nejpozději do 15.01.2012.

U všech včelstev musí být nejpozději do 30. září každého roku vloženy na dna úlů podložky. Tyto se vždy po skončení diagnostického odběru spadu nebo po ukončení léčby řádně ometou, očistí a vrátí zpět na dno úlu. Po posledním ošetření před odběrem zimní měli se doporučuje interval mezi ošetřeními a ometením podložek v délce 7 dní. Vzorky měli se odeberou a odevzdají k vyšetření do

15. února 2012. Poslední ošetření a odběr se musí časově sladit tak, aby mezi ometením podložky po posledním ošetření a odběrem měli byla přestávka nejméně 30 dní. Zimní měl nesmí být po odběru přesívána přes síta s otvory menšími než 5 mm, aby mohl být při vyšetření zachycen i eventuální výskyt malého úlového brouka *Aethina tumida*. Vyšetření provádějí Státní veterinární ústavy a Výzkumný ústav včelařský, s.r.o., Dol (dále jen VÚVč, s.r.o.“).

V místech zvýšené intenzity varroázy, kdy po třetím (event. již druhém) ošetření je patrný vysoký spad roztočů může KVS pro MS kraj výjimečně povolit další ošetření, kterým se obvykle nahradí ošetření jarní .

3. Jarní období

Předjarní ošetření včelstev jsou chovatelé včel povinni provést v jednotlivých ohniscích, a to:

- a) V oblastech, kde nebyla prokázána rezistence roztočů na pyrethroidy:
 - aa) pokud nebyl splněn rozsah nařízených opatření pro období podzim-zima předchozího roku, v době do 15. ledna 2012 je možno provést další zimní ošetření aerosolem místo nátěru plodu,
 - bb) v okresech s výskytem hromadných úhynů včelstev se předjarní ošetření provede celoplošně.
 - cc) U všech včelstev na stanovištích s průměrným nálezem více než 3 samičky roztoče *Varroa destructor* ve vzorcích zimní měli

V ostatních okresech se vyhodnotí extenzita varroázy podle procenta stanovišť bez nálezu roztočů v zimní měli. V ZO ČSV, ve kterých procento stanovišť bez nálezu nedosáhlo 25% všech vyšetřovaných vzorků, se provede plošně (u všech včelstev v katastrech základní organizace) předjarní ošetření nebo letní gabonové ošetření.

KVS pro MS kraj povolí i ošetření stanovišť s podlimitním nálezem i pokud o to projeví sami včelaři zájem.

Předjarním ošetřením se rozumí nátěr víček zavíčkovaného plodu vodní emulzí přípravku M-1 AER 240 mg/ml, spojený s fumigací přípravkem VARIDOL 125 mg/ml. Rozhodující význam má nátěr plodu, kterým jsou postižení roztoči a jejich vývojová stadia uvnitř plodových buněk i roztoči na včelách. Fumigace VARIDOLEM 125 mg/ml je pojistkou při eventuální resistenci roztočů na pyrethroidy a pro případ, že plocha plodu je nedostatečná.

Emulze (0,25%) se připraví vmícháním 5 kapek M-1 AER 240 mg/ml do 50 ml vody. Natírá se opatrně pomalými pohyby, aby emulze pronikla víčky, ale nebyly zasaženy ostatní plochy plástu. Nenatírá se více než 10 dm² zavíčkovaného plodu. Emulzi připravujeme vždy čerstvou.

- b) V oblastech s prokázanou resistencí roztočů na pyrethroidy se nepoužívá nátěr plodu. Provedou se dvě ošetření VARIDOLEM 125 mg/ml v intervalu 10 dní a doporučí se ošetření FORMIDOLEM 40 ml, a to co nejdříve, jakmile dosáhnou denní teploty bez větších výkyvů 20 °C.

Jarní ošetření (kromě ošetření FORMIDOLEM 40 ml v rezistentních oblastech) musí být skončeno nejpozději do 15. dubna 2011. Pro jarní ošetření není možno používat přípravky GABON PF 90 mg a GABON PA 1,5 mg.

4. Zásady zvýšení účinnosti systému tlumení varroázy při zvýšeném riziku přemnožení roztočů *Varroa destructor*.

Okresní výbory ČSV na svém území organizují monitoring tak, aby v každé ZO ČSV bylo několik zodpovědných včelařů, kteří v období od 1. června do 30. června ve čtrnáctidenních intervalech a od 1. července do 31. srpna v týdenních intervalech u svých vybraných včelstev (nejlépe okrajových

a nejsilnějších) budou provádět monitorovací pozorování a výsledky předávat KVS pro MS kraj. Monitoring v tomto období se skládá z odečtu denního přirozeného spadu roztočů z upravené podložky nebo dna proti vynášení roztočů včelami a prohlídky trubčího plodu.

- minimálně na třech místech plodiště se odvíčkuje dvacet trubčích buněk ve stadiu fialových očí,
- kukly se vyjmou a zhodnotí se dohromady množství dospělých samic, vývojových stadií samečků a vajíček.
- za ohrožující stav, vyžadující okamžitý zásah, se považuje denní spad 5 a více samic roztoče a silné napadení trubčích kukel u více než poloviny prohlédnutých buněk u některého včelstva.

Od 10. října do 31. prosince hlásí včelař monitorovacího stanoviště spad roztočů zjištěný následující den po ošetření. Hlavní důraz se klade na výsledky u prvního podzimního ošetření. Stejně tak hlásí neobvyklý spad roztočů po všech ošetřeních v průběhu sezóny.

Na základě výsledků monitoringu může KVS pro MS kraj nařídit i jiný způsob ošetření kromě způsobů popsanych v bodech 1., 2., 3. Článku 4.

Kromě léčebných ošetření včelstev ve stanovených obdobích nařízených KVS pro MS kraj není povoleno chemické ošetření včelstev s výjimkou odparných desek FORMIDOL 40 ml.

Přesunované oddělky budou ošetřeny obdobně jako kočující včelstva (viz článek 5)

ZO ČSV předají na příslušné inspektoráty KVS pro MS kraj doklad o provedení všech ošetření nařízených KVS se seznamem chovatelů a stanovišť včelstev.

Článek 5

Přesuny včelstev

Včelstva v Moravskoslezském kraji jsou umístěna v ochranných pásmech varroázy s rozdílnou mírou extenzity a intenzity nákazy a v pohraničních pásmech a proto musí být na přesuny včelstev vystaveno veterinární osvědčení. Vzhledem k tomu, že v Moravskoslezském kraji dosud nebyly vymezeny oblasti s potvrzeným výskytem rezistentních roztočů, řídí se zásady pro přemísťování včelstev podle extenzity a intenzity nákazy - varroázy. Přesunovat je možno pouze včelstva, u kterých byla provedena opatření nařízena v článku 4 tohoto nařízení v období mimo nařízených vyšetření a ošetření.

Přesun včelstev kočováním může být povolen:

- a) obecně do oblasti o stejné nálezové situaci,
- b) byla-li včelstva vyšetřena a léčebně ošetřena, přičemž ve smíšeném vzorku měli nebyli zjištěni více než 3 roztoči na jedno včelstvo, a bylo-li vystaveno veterinární osvědčení pro přesun. V jednotlivých případech může být přesun povolen i když počet roztočů přesahuje tuto hranici a chovatel prokáže, že všechna včelstva stanoviště byla ošetřena v předjaří podle článku 4, bod III./3 tohoto nařízení
- c) kočující včelstva musí být neprodleně po každém návratu po 1. červnu z kočovného stanoviště (na trvalém stanovišti nebo na dalším kočovném stanovišti) preventivně přeléčena a to FORMIDOLEM 40 ml (pokud se návrat uskuteční před posledním vytočením medu) a GABONEM PA 1,5 mg nebo GABONEM PF 90 mg (pokud se návrat uskuteční po posledním vytočení medu a nejde o oblast s rezistencí roztočů), v rezistentních oblastech se provede ošetření FORMIDOLEM 40 ml, v případě silného napadení opakovaně.
- d) KVS pro MS kraj rozhodne o přesunech včelstev na základě komplexně zpracovaného plánu přesunu za celý okres pro celou sezonu, který předloží OV (MěV) ČSV i neorganizovaní včelaři do 31. března. Současně s plánem přesunů OV (MěV) ČSV předloží KVS pro MS kraj k odsouhlasení objednávku léčiv pro preventivní léčebné ošetření kočujících včelstev. Žádosti jednotlivců KVS pro MS kraj posoudí v kontextu s celookresním plánem.

Přesuny matek a doprovodných včel ze všech stupňů chovů jsou povoleny po provedení všech nařízených diagnostických a léčebných opatření stanovených tímto nařízením. Přesuny vajíček a otevřených matečnicků jsou povoleny bez omezení. Pro všechny druhy komerčních chovů matek musí být KVS pro MS kraj vystaveno a každoročně obnovováno veterinární osvědčení. Předpisy, omezující přesuny včelstev v důsledku výskytu bakteriálních nákaz (mor a hniloba včelího plodu), nejsou opatřeními na varroázu nikterak dotčeny.

Článek 6

Prevence vzniku a šíření rezistentních roztočů k pyretroidům.

Cílem stanoveným pro rok 2011 je pokračovat v monitorovacích akcích, vytyčit rezistentní oblasti (ohniska a jejich ochranná pásma) a pokusit se určit původ rezistentních roztočů. V potvrzených rezistentních oblastech je cílem dosáhnout co nejvýraznější přerušení generačního cyklu až likvidace populace rezistentních roztočů během soustavy podzimního a zimního léčení.

Monitoring se provádí:

- a) křížovými pokusy (Gabon PA 1,5 mg x Gabon PF 90 mg) dle metodiky VÚVč, s.r.o.
- b) křížovými pokusy (Varidol 125 mg/ml x MP 10 FUM 24 mg/ml) dle metodiky VÚVč, s.r.o.
- c) opakovaným sledováním přirozeného spadu a jeho porovnáním se spadem po následně aplikovaném Gabonu během prvních dvou dnů expozice. Metodika bude dodávána spolu s dodávkami veterinárních léčivých přípravků.

Ohniska se vyhledávají na základě ukončených a vyhodnocených monitorovacích pokusů. Porovnání přirozeného spadu s účinností Gabonu v prvních dvou dnech expozice slouží jako předběžné zjištění a vyhledávací akce pro založení monitorovacího pokusu.

Opatření v rezistentních oblastech:

- a) z ohnisek a ochranných pásem se nedovolí přesun včelstev do nerezistentních oblastí
- b) Gabon PA 1,5 mg a Gabon PF 90 mg se nahrazují Formidolem 40 ml v opakované aplikaci nebo přípravky na bázi thymolu.
- c) nepoužívá se M-1 AER 240 mg/ml a MP 10 FUM 24 mg/ml
- d) v zimním období se přidá další ošetření Varidolem 125 mg/ml, nejlépe aerosolem v bezplodovém období
- e) v předjarním období se ošetří stanoviště s nálezem více než 1 samička roztoče v zimní měli v průměru na včelstvo, a to opakovaným ošetřením Varidolem 125 mg/ml v intervalu 10 dní a aplikací Formidolu 40 ml co nejdříve, jakmile denní teploty dosáhnou bez větších výkyvů 20° C.
- f)

Článek 7

Ošetřování včelstev v ekologickém zemědělství

1. Do výskytu tří roztočů včetně v průměru na jedno včelstvo v rozboru zimní měli a do výskytu tří roztočů včetně denního spadu za období 15. 07. – 15. 09.2010 nemusí ekologický chovatel včel používat žádná léčiva.
2. Včelstva na stanovišti, u nichž v rozboru zimní měli byli zjištěni více než tři roztoči v průměru na jedno včelstvo, je nutné ošetřit přípravkem FORMIDOL 40 ml (účinná látka kyselina mravenčí), případně jinými přípravky s obsahem látek v přírodě se vyskytujících, pokud jejich použití bude v České republice schváleno nebo povoleno jejich klinické hodnocení Ústav pro státní kontrolu biopreparátů a léčiv.

3. V době od 15. 07. do 15. 09. sleduje chovatel u všech včelstev v týdenních intervalech přirozený spad roztočů a při nálezů více než tří roztočů v průměru na jedno včelstvo léčí včelstva přípravky uvedenými v bodě 2 tohoto článku.

Ekologický chovatel každoročně obmění jednu třetinu používaných plástů a v okolí dohledává a odstraňuje včelstva divoce žijící.

4. Chemické přípravky k ošetření včelstev lze použít na základě nařízení KVS pro MS kraj. Ta jejich použití může nařídít pouze při zvýšeném výskytu roztočů. Včelstva takto léčená se z produkce biomedu vyloučí.

Článek 8

Kontrolu povinností stanovených tímto nařízením budou provádět orgány státní správy ve věcech veterinární péče. Za porušení povinností stanovených tímto nařízením fyzickou osobou, právnickou osobou nebo fyzickou osobou oprávněnou k podnikání, bude uložena pokuta podle § 71 nebo § 72 veterinárního zákona.

Článek 9

Toto nařízení nabývá platnosti a účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení. Dnem vyhlášení je první den jeho vyvěšení na úřední desce Krajského úřadu Moravskoslezského kraje.

Článek 10

Ruší se Nařízení Krajské veterinární správy pro Moravskoslezský kraj č. 3/2010 ze dne 24.05.2010.

Článek 11

Doba platnosti tohoto nařízení se stanovuje až do odvolání.

MVDr. Severin Kaděrka
ředitel
Krajské veterinární správy
Pro Moravskoslezský kraj

Vyvěšeno na úřední desce
Krajského úřadu Moravskoslezského kraje
dne 02.06.2011

Vyvěšeno na úřední desce
Městského (obecního) úřadu
.....dne.....

Sejmuto dne.....

Sejmuto dne.....